

”

EEN KWESTIE VAN
GEDULD

LAAGLAND-MANIFES-
TATIE DE SOCIALE
PUZZEL GESLAAGD

ZES INTERVENTIES
IN DE PRAKTIJK

2008/2

OP DE HOOGTE

24 april was het zover! Om half tien was de aftrap van onze manifestatie De Sociale Puzzel. De dag was geslaagd dankzij de inspanning van velen. Natuurlijk van onze eigen adviseurs, maar ook van de inleiders, de woningcorporatie Mitros, de tekstschrijvers, de vormgevers, de panelleden, de fotograaf, de filmmaker, de columnisten, de catering, de techniek en hun collega's! En niet te vergeten onze gasten.

Iedereen heel erg bedankt!

In deze nieuwsbrief willen we nog even met u nagenieten...

De redactie

EEN KWESTIE VAN GEDULD

Wat ik als kleine jongen het meest bewonderde aan mijn oma was dat ze gigantische puzzels kon leggen. Van duizend stukjes, wat in mijn achtjarige ogen, een ontelbaar groot geheel was. Mijn oma begon en overwon.

Ik moet vaak aan haar denken als ik weer eens een actieplan voor een achterstandswijk doorneem of een resultaatgerichte wethouder hoor spreken. Zij schetsen de beelden die op de puzzeldozen van mijn oma stonden. Het eindplaatje is bekend en één voor één

gaan we al ware het puzzelstukjes de stappen zetten die tot het gewenste resultaat leiden.

Maar waar mijn oma met het grootste gemak elke keer weer in slaagde, lukt een gemiddelde beleidsmaker of een doorsnee bestuurder niet. Er komt elke keer net een ander eindplaatje uit dan de bedoeling was.

Dat komt omdat wij – ook al roept iedereen om het hardst dat de samenleving 'niet maakbaar' is – nog steeds niet kunnen accepteren dat in de sociale werkelijkheid het meeste niet volgens plan verloopt. De politiek leeft van (papieren) plannen en de bestuurder kan niet zonder – zo beginnen we elke keer weer aan het leggen van een onlegbare puzzel. Met alle kamervragen en kritische opmerkingen van dien, die weer leiden tot een beleidsbijstelling, etcetera.

Terwijl mijn oma eigenlijk een heel andere strategie volgde. Ze keek een keer naar de foto aan de voorkant,

gooide de puzzelstukjes dan in de achterkant van de deksel en begon stukje voor stukje te combineren, kleuren te zoeken en langzaam maar zeker ontstonden er verzamelingen stukjes die in haar handen tot een geheel groeiden. Wij vroegen haar wel eens of ze die foto niet nodig had. Dan haalde ze haar schouders op en zei: 'Nee hoor, die komt vanzelf uit de stukjes te voorschijn. Het is een kwestie van geduld.' Zo'n oma had Ella Vogelaar moeten hebben.

JOS VAN DER LANS

Jos van der Lans is cultuurpsycholoog en publicist. Onlangs verscheen van hem bij uitgeverij Augustus het boek Ontregelen – de herovering van de werkvloer. Zie ook: www.josvdlans.nl.

WIST U DAT...

Tijdens de manifestatie De Sociale Puzzel werden er zes verschillende workshops gegeven en gevolgd over mogelijke interventies.

Wist u bijvoorbeeld dat...

- onze sector voor het uitvoeren van alle (geplande) 'achter de voordeurprojecten' dringend op zoek is naar duizendpoten: empathische professionals die kunnen schakelen, beschikken over analytisch vermogen, daadkracht en overtuigingskracht? (Workshop Individuele begeleiding)
- voor veiligheid meer nodig is dan alleen handhaving? Het omvat de hele sociale puzzel! (Workshop Beheer en handhaving)
- beleid rond multifunctionele accommodaties echt maatwerk is? Twee identieke multifunctionele gebouwen staan in verschillende steden. Het ene loopt als een trein en bij de ander blijft het modderen. (Workshop Accommodaties)

'WE ZULLEN MET Z'N ALLEN EEN TANDJE BIJ MOETEN ZETTEN'

Welke problemen en kansen liggen er in de wijkgerichte aanpak? Hoe organiseren we die aanpak? Het zijn deze twee belangrijke vragen die veel mensen van gemeenten, zorg- en welzijnsinstellingen, VROM en bewonersorganisaties op de zonovergoten 24ste april naar Kanaleiland brengen. In het gebouw van woningcorporatie Mitros, gelegen in een prachtig gerenoveerd gedeelte van Utrechts afvalputje, denken zij na over de stukjes van de Sociale Puzzel en hoe die het beste kunnen worden gelegd. Een impressie van een stralende dag.

Het is een bont gezelschap dat zich 's morgens heeft verzameld voor de aftrap van de manifestatie De Sociale Puzzel. Mensen die de collegezaal nog redelijk vers in het geheugen hebben, mengen zich met senioren die terug kunnen kijken op een ongetwijfeld lange staat van dienst. De ca. 200 gasten komen uit alle windstreken en maatschappelijke geledingen naar de door Laagland'advies georganiseerde dag over de aanpak van (achterstands)wijken.

Vooral herkenning

Nadat Laagland-adviseur Klaas Mulder met zijn gloedvolle inleiding het spits heeft afgebeten, gaan de aanwezigen uiteen. Sommigen verlaten direct weer het pand. Niet uit onvrede, maar uit pure nieuwsgierigheid. Tijdens een wijkwandeling zien zij hoe anderen problemen oplossen, waarmee zij zelf ook hebben te kampen in hun 'eigen' wijken. Anderen krijgen de kans om twee van de in totaal zes workshops te volgen, die ieder de kansen en problemen behandelt van een van de interventies individuele begeleiding, nieuwe accommodaties, sociale programma's, beheer & handha-

ving, volkshuisvesting & ruimte en participatie.

De workshops zijn het toneel van een levendige uitwisseling van standpunten. "Ik heb een goede indruk gekregen van de complexiteit van de problematiek," zegt een medewerker van VROM tijdens de middagpauze. "We vinden hier geen kant-en-klare oplossingen. Maar de workshops stimuleren wel om net een tandje bij te zetten op de samenwerking."

Terwijl zij zich tegoed doen aan een zalmloempia of een van de andere heerlijkheden die de catering hen ruimhartig voorschotelt, geven velen aan dat zij in het morgenprogramma vooral herkenning hebben gevonden. Inleider Klaas Mulder laat grijnzend weten, dat deze dag voor hem is geslaagd als "mensen vanavond wat onrustig gaan slapen".

Babylonische spraakverwarring

Mieke Hanemaaijer en voormalig Laagland-directeur Jan Roncken – nu mede-eigenaar van Orka Advies – verzorgen de warming up voor het mid-

dagdeel. Mieke pleit daarin onder andere voor een bescheidenheid in de aanpak van wijken. "Als blijkt dat de verbetering van de wijk niet van de grond komt, omdat je met zoveel mensen te maken hebt, begin dan met de verbetering van een stukje van de wijk, de buurt."

Jan Roncken neemt alle tijd om zijn punt te maken: aangeven waar de valkuilen liggen die een structurele wijk-aanpak belemmeren. Hij heeft daarbij de lachers op zijn hand, wat hem de uitspraak ontlokt: "Dit is geen cabaret, dit is de bittere werkelijkheid." Hij benadrukt dat dingen fout gaan, niet omdat mensen niet deugen, maar omdat nu eenmaal een organisatie binnen tien jaar dichtslibt. Tenzij iedereen waakzaam blijft en prioriteit geeft aan het thema in plaats van aan de eigen belangen. Na veel te lang te hebben gesproken – "O, moet ik afsluiten? Daar ben ik altijd erg goed in" – krijgt hij een warm applaus.

Om de complexiteit van de Sociale Puzzel nog eens aan te geven, vertelt Mieke vervolgens dat mensen vaak dezelfde begrippen gebruiken, maar

”

'Ik hoop dat mensen vanavond wat onrustig gaan slapen'

daaraan compleet andere betekenissen hechten, wat weer leidt tot een Babylonische spraakverwarring. Nog voor de masterclasses zijn begonnen, weten de aanwezigen dat op deze dag de diverse stukjes van de Sociale Puzzel niet op hun plaats zullen vallen. Daarvoor is meer verdieping nodig, meer samenwerking en misschien ook wel een snuffje meer goede wil bij de diverse instanties.

Trojka, stellingen en retoriek

Een goede wijkgerichte aanpak vergt wat van bewoners(organisaties), maatschappelijke instellingen en de gemeente. Deze drie punten van de driehoek vormen de vertrekpunten van de drie masterclasses in het middagprogramma. De aanwezigen kunnen kiezen uit een referaat van Henk Cornelissen, directeur van het Landelijke Samenwerkingsverband Aandachtsgebieden (LSA), een landelijk platform van bewoners die samenwerken om de leefbaarheid in hun wijk te verbeteren, dr. Roelof Hortulanus, directeur van het Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventies (LESI) die zijn vertrekpunt neemt in de maatschappelijke instellingen, en Rodney Weterings, wethouder Stedelijke Vernieuwing in 's-Hertogenbosch die spreekt vanuit het perspectief van de gemeente.

Henk Cornelissen geeft in zijn masterclass klip en klaar aan, dat wijkverbetering alleen maar kan slagen als de bewoners optimaal worden betrokken bij de plannen. In de praktijk lijdt de betrokkenheid van de bewoners onder de dominante regisseursrol van de gemeentelijke overheid. Omdat de bewoners tegen die overmacht niet op kunnen, reageren zij lauw. Een grotere participatie van de bewoners is mogelijk als lokale overheid, woningcorporaties en bewoners(organisaties) de regie delen, waarbij ieder een eigen specifieke rol krijgt. Deze trojka neemt de beslissingen en stelt de prioriteiten.

Roelof Hortulanus geeft bij de aftrap van zijn masterclass aan, dat hij 31 stellingen op zijn gehoor zal loslaten. Het ontlokt velen een nauwelijks verloren zucht. Maar ja, je zit niet in een masterclass om op je lauweren te rusten.

In de derde zaal breekt het tegenvuur van de aanwezigen al los, voordat wethouder Rodney Weterings zijn masterclass heeft afgerond. Zijn gloedvolle betoog over de gemeentelijke inspanningen bij de verbetering van de Bossche wijk Bosseveld - "bij ons gaan de mensen boven de stenen" - raakt danig gehavend als de aanwezigen in de zaal van hem willen weten wat precies het doel is van zijn onversneden retoriek. De wethouder weet zijn gehoor niet te overtuigen. Misschien moet de volgende manifestatie in het Bossche Bosseveld worden gehouden, zodat een wijkwandeling daar kan laten zien dat het principe 'mensen boven stenen' toch nieuw leven brengt.

'Klunzende professionals'

De middag is al een aardig eind gevorderd als iedereen weer binnendruppelt in het restaurant voor de plenaire afsluiting. Velen hebben een donkerblauw kartonnetje vol mineraalwater in handen om tot het laatst toe fris te blijven. Mieke Hanemaaijer slaagt er op het podium in om een geanimeerd debat te ontketenen tussen Jan Roncken, de cultuurpsycholoog en publicist Jos van der Lans en de bestuursvoorzitter van de corporatie Portaal, René Scherpenisse, waarin duidelijk wordt dat er geen gebrek is aan goede wil, maar dat de weg naar structurele wijkverbetering toch nog vol ligt met voetangels en klemmen.

Ook deze plenaire bespreking levert niet het verlossende antwoord op de vraag hoe je een achterstandswijk het beste kunt aanpakken. Daarvoor is het wachten op Carrie, die in een 'water-

”

'Dit is geen cabaret, dit is de bittere werkelijkheid'

hooskapsel' en exotische korte rok van achteruit de zaal naar het podium toeloopt, waar zij zich ontpopt als een vrolijke wraakgodin die in onvervalst Rotterdams aangeeft waar de echte problemen in de wijk liggen, hoe de professionals aan het klunzen zijn en waar de echte oplossingen moeten worden gezocht. Deze Rotterdamse, geboren tussen het grauwe beton en het grijze asfalt van Kanaleneiland, oogst met haar ongezouten act een daverend applaus. Iedereen is weer helemaal wakker, geheel bereid om nog even flink te gaan netwerken tijdens de borrel - "O, mag ik uw kaartje, voordat u naar huis gaat?"

Gastvrouw Mieke Hanemaaijer en organisator Jan Willem de Zeeuw kijken tevreden terug op een dag sociaal puzzelen. Jan Willem: "We hebben veel enthousiaste geluiden gehoord. De mensen willen meer, willen verdieping." Mieke: "En het is zeker aan ons om nieuwe initiatieven te organiseren die de gevraagde verdieping kunnen bieden."

INDIVIDUELE BEGELEIDING

KATWIJK

Voorafgaand aan een renovatie van een flat in Katwijk hebben adviseurs van Laagland'advies achter de voordeur gesprekken gevoerd met bewoners. "In de meeste gevallen had het gesprek een informatief karakter," zegt Charlotte Post. "Maar soms kwamen we mensen tegen die meer begeleiding nodig hebben. Voor deze mensen probeerden we dan aanvullende hulp te regelen, al dan

niet in samenwerking met andere instellingen zoals maatschappelijk werk." Individuele begeleiding schept verwachtingen. "Je moet mensen niet gaan vragen naar hun problemen, als je geen duidelijke afspraken hebt gemaakt met maatschappelijke instellingen die de

nazorg kunnen gaan geven. Dat is de belangrijkste succes- en faalfactor van deze vorm van interventie." Omdat deze aanpak relatief kostbaar is vanwege de individuele benadering, is een gerichte inzet vereist. "Op kleine schaal boek je met deze aanpak zeker wel succes."

Charlotte Post gaat voor u bij de mensen langs.

NIEUWE ACCOMMODATIES

HELMOND OOST

Helmond Oost; op zichzelf een prima wijk om in te wonen. En dat moet zo blijven. Daarom hebben gemeente, woningcorporaties en bewonersorganisaties Laagland'advies gevraagd een wijkvisie te schrijven. Als onderdeel daarvan doet Jacobine Klijberg onderzoek naar de rol van de basisscholen in de wijk. "Het idee is, dat goede basisscholen voor mensen een van de rede-

nen is om in de wijk te blijven wonen of om naar de wijk te verhuizen."

"De scholen die ik onderzoek en die al verbeterplannen hebben, vervullen nu al een positieve rol in de wijk. Ik kijk hoe je die voor de komende tien jaar kunt optimaliseren." Jacobine stelt dat nieu-

we of betere accommodaties alleen niet voldoende zijn om een wijk leefbaar te houden. "Het is een pakket aan acties, beschreven in de wijkvisie, die Helmond Oost een wijk laat blijven waarin mensen graag wonen."

Jacobine Klijberg onderzoekt accommodatiemogelijkheden in uw wijk.

SOCIALE PROGRAMMA'S

ZEIST KERKEBOSCH

In de komende tien jaar zullen zo'n zeshonderd woningen in de Zeister wijk Kerkebosch worden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. "Laagland'advies schrijft in opdracht van de gemeente Zeist en de woningcorporatie een sociaal programma," zegt André Potters-Kemp. "Dat betreft alle facetten van de wijk: wat is er voor

ouderen, wat voor jongeren etc.? Nemen we de laatsten als voorbeeld, dan zien we dat de scholen oud en te krap bemeten zijn, dat er maar één gymzaal in de wijk is; dat het aantal activiteiten voor jongeren te wensen over laat."

Het sociaal plan beschrijft alles wat speelt in de wijk. "Wij nemen het wensenlijstje van de bewoners mee in een groot geheel. Als wij precies weten wat zij willen, genereren we voor het sociaal plan zoveel mogelijk draagvlak."

André Potters-Kemp brengt bewonerswensen voor u in kaart.

BEHEER EN HANDHAVING

HOSTELS IN UTRECHT

Alcohol- en drugsverslaafden op straat geven andere stadsbewoners een onveilig gevoel. De gemeente Utrecht (GG & GD) heeft daarom in iedere wijk een 24 uurswoonvoorziening (hostel) geopend, dat deze groepen een fatsoenlijk onderkomen biedt. Bij ieder hostel hoort een beheergroep: de wijkagent, hulpverlener, beheerder en een vertegenwoordi-

ging van bewoners in de wijk. De beheergroep signaleert klachten. De professionals lossen ze op.

"Laagland'advies onderzoekt in opdracht van de gemeente hoe de beheergroepen hebben bijgedragen aan het succes van de hostels," vertelt Jan Willem de

Zeeuw. "In dat evaluatieonderzoek praten we met betrokkenen. Behalve een rapport bieden we de GG & GD straks ook een documentaire aan, die laat zien hoe de beheergroepen hebben gefunctioneerd en hoe je het omgevingsbeheer de komende jaren kunt voortzetten."

Jan Willem de Zeeuw brengt beheergroepen in beeld.

WIJKVISIE NIEUWEGEIN

Voor de gemeente Nieuwegein en twee woningbouwcorporaties ontwikkelt Laagland'advies een wijkvisie voor de wijk Jutphaas Wijkersloot. "De wijk moet toegankelijk zijn voor iedereen," zegt Floortje Klomp die zich in het kader van de wijkvisie bezighield met de jongeren en de ouderen. "Wij hebben gekeken welke behoeften jongeren en ouderen hebben op het gebied van huis-

vesting. Die hebben we in kaart gebracht. Vervolgens hebben we plannen bedacht die aan die behoeften voldoen." Nadat wijkbewoners input hebben gegeven voor de analyse zijn er streefbeeldens ontwikkeld: hoe moet de toekomst van deze wijk eruitzien? Daarna

zijn de professionals die in de wijk werken met de uitwerking van deze streefbeelden aan de slag gegaan. Ook heeft Floortje met de professionals onderzocht hoe voorzieningen voor ouderen en jongeren in de openbare ruimte passen.

Klaas Mulder en Floortje Klomp ontwikkelen met u streefbeelden voor de toekomst.

PARTICIPATIE

FILM IN AMERSFOORT

Steeds meer opdrachtgevers vragen Laagland'advies om in een pakket aan interventies ook het maken van een documentaire op te nemen. "Zo hebben we in Amersfoort een film gemaakt van een sportbuurtclub en van een wijkservice-team," zegt Sera Koolmees, een van de filmmakers die Laagland'advies in dienst heeft. "Wij worden zowel betrokken bij projecten die succesvol zijn, als

bij projecten die min of meer vastgelopen zijn. Film is een goed middel om mensen op een andere wijze te laten kijken naar een bepaald gegeven/onderwerp. Ook stimuleert het medium mensen te participeren in een traject. Wij laten iedereen aan het woord en behan-

delen mensen met respect. Hoewel wij in opdracht filmen, belichten we een probleem vanuit alle nodige invalshoeken. De insteek is altijd positief. Opdrachtgevers zijn heel enthousiast over de toepassingsmogelijkheden. Zij zien dat het werkt."

Charlotte Post en Sera Koolmees belichten uw vraag vanuit verschillende perspectieven.

SOCIAAL PUZZELN IS TEAMSPORT

Colofon:

Dit is nummer 2 van de twaalfde jaargang van de nieuwsbrief van Laagland'advies. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Laagland'advies, telefoonnummer 030 692 70 90.

Uitgave: Laagland'advies, Houten
Ontwerp: Lecturis
Redactie: Charlotte Post, Annet de Klerk, Annet de Klerk
Tekst: Jos van der Lans
Het Nederlands Tekstbureau, Arie Verhoef
Cartoon: www.beeldleveranciers.nl
Druk: Lecturis BV, Eindhoven
Oplage: 2200 exemplaren, mei 2008